

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

TASDIQLAYMAN"
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
O.SH. Bazarov
2024 yil

Ro'yhatga olindi № 05/02/0125
27 iyun 2024 yil

MOLIYAVIY HISOB

FANINING O'QUV DASTURI

Ta'lim shakli-sirtqi

Bilim sohasi: 400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi: 410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi: 60410400- Moliya va moliyaviy texnologiyalar

Qarshi 2024-yil

Fan/modul kodi MH 209	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3-4	Kreditlar 9	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/ rus		Haftadagi dars soatlari 4	
	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Moliyaviy hisob 3-semestr	18	117	135
	Moliyaviy hisob 4-semestr	18	117	135
	Jami	36	234	270
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>“Moliyaviy hisob” fanining asosiy maqsadi – talabalarda moliyaviy hisobning nazariy asoslarini, buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotning tamoyllari hamda usullarini, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) asosida o'rgatib, talabalarni ijodiy fikrlash orqali mamlakatimiz yoshlarining o'zlari tanlagan kasblari bo'yicha yetuk mutaxassis bo'lib yetishishida poydevorni o'rnatishdan iborat.</p> <p>Unda moliyaviy hisobning maqsadi va uning asoslari, moliyaviy axborotlarning sifat xususiyatlari, buxgalteriya hisobi va ikkiyoqlama yozuvdan foydalanish, biznes jarayonlari hisobi, tovar-moddiy zaxiralar hisobi, moddiy aktivlar, nomoddiy aktivlar, investitsiyalar hisobi, boshqaruv hisobi, xususiy kapital hisobi, majburiyatlar hisobi, moliyaviy natijalar, moliyaviy hisobotlarni tayyorlash hamda konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash bo'yicha bilim, ko'nikma va malaka shakllantiriladi.</p> <p>Fanning vazifasi: ushbu maqsaddan kelib chiqib, quyidagi vazifalarni bajarish talab etiladi:</p> <p>-talabalarga xo'jalik yurituvchi subektlardagi moliyaviy hisobning nazariy asoslari, moliyaviy hisobotlarga qo'yiladigan talablar va ularni tuzish qoidalari, konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish tartibi, buxgalteriya hisobining ob'ektlarini baxolash, hisobga olish va hisobotlarda aks ettirishni qonunchilik bazasi, hukumat qarorlari va boshqa me'yoriy hujjatlar asosida o'rgatishdan iborat.</p> <p>II.Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p style="text-align: center;">3-SEMESTR</p> <p style="text-align: center;">1-mavzu. Moliyaviy hisobning maqsadi va uning asoslari</p> <p>Moliyaviy hisobga kirish. Moliyaviy hisobning maqsadi. MHXS (IAS) 1-son “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish”. Buxgalteriya hisobining zaruriyati.</p>			

Buxgalteriya hisobining tasniflanishi. Buxgalteriya hisobining rivojlanishi. Buxgalteriya hisobining asosiy tamoyillari. Buxgalteriya hisobining huquqiy-me'yoriy asoslari. Buxgalteriya hisobining usullari. Buxgalteriya hisobining sub'ektlari va ob'ektlari.

2- mavzu. Biznes jarayonida xo'jalik sub'ekti va uning kapitalining tashkil topish strukturasi

Tashkilot, xo'jalik sub'ekti tushunchalari. Biznesni tashkil etishning maqsadi, vazifalari. Biznes sub'ektining tarkibi va strukturasi. Biznes sub'ektiga ta'sir qiluvchi ichki va tashqi omillar. Ustav kapitali va uni shakllantirish. Biznes sheriklari, birgalikda faoliyat yuritishda kapitalining strukturasi. Xususiy biznes. Kooperatsiya. YAKka tartibdagi tadbirkorlik yuritishda kapitalini shakllantirish. SHerikchilik faoliyati yuritishda kapitalining strukturasi. Aksiyadorlik jamiyatlarni tashkil qilish talablari. Mas'uliyati cheklangan jamiyat faoliyatini tashkil qilish talablari va kapitalining strukturasi. Tijorat va notijorat tashkilotlari, ularning farqli jihatlari. Davlat tashkiloti. Tadbirkorlik faoliyat yo'nalishlari: qishloq xo'jaligi, moliya, ulgurji va chakana savdo, xizmatlar va b. Biznesga egalik. Biznesni moliyalashtirish.

3-mavzu. Moliyaviy axborotlarning sifat xususiyatlari

Moliyaviy axborotlarning umumiy tavsifi. Ma'lumotlar va axborot. MHXS (IAS) 1-son "Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish" hamda boshqa standartlarda moliyaviy axborotlarning yoritilishi. Ma'lumot turlari. Qaror qabul qilishda foydalaniladigan axborot turlari. Miqdor va sifat ma'lumotlari. Boshlang'ich ma'lumotlar. Ishonchli axborot xususiyatlari. Axborot tizimi turlari. Ishonchlilik. Uzluksizlik. Tushunarlilik. Ahamiyatlilik. Muhimlilik. Tugallanganlik. Izchillik. O'z vaqtidalik. Offsetting. Xolislik. Oldindan ko'ra bilish (extiyotkorlik). Ko'rsatkichlarning qiyosiyliigi (taqqoslanuvchanlik). Moliyaviy hisobotlarni betarafliigi. Aktiv va majburiyatlarni baholash. Daromad va xarajatlarni muvofiqligi.

4-mavzu. Buxgalteriya hisobi va ikkiyoqlama yozuvdan foydalanish.

Hujjatlashtirish. Buxgalteriya hujjatlarining turkumlanishi. Hujjatlarning rekvizitlari. Hujjatlarga yozuvlar qilish va ularni rasmiylashtirish. Muomalalarini dastlabki va yig'ma hujjatlashtirish. Hisobregistrlari va shakllari. Sinov balansidan moliyaviy hisobotlarga cha bo'lgan shakllar. Buxgalteriya hisobining informatsion texnologiyalarga asoslangan va soddalashtirilgan shakllari. Ikkiyoqlama yozuv. Inventarizatsiya. Ikkiyoqlama yozuvning nazorat qilish xususiyatlari. Buxgalteriya hisobining schyotlari va uning tuzilishi. Buxgalteriya hisobining schyotlari rejasi.

5-mavzu. Biznes jarayonlari hisobi

Biznes jarayonlarining ahamiyati. Hisob ma'lumotlaridan foydalanuvchilar. Biznes jarayonlarining asosiy ko'rsatkichlari. Ta'minot jarayonining hisobi. Tovar-moddiy zaxiralarni baholash. Transport- tayyorlov xarajatlari. Ishlab

chiqarish jarayonining hisobi. Kalkulyatsiya schyotlari. Ishlab chiqarish jarayonida sintetik va analitik hisobni tashkil etish. Ishlab chiqarilgan mahsulotlarning haqiqiy tannarxini aniqlash. Sotish (realizatsiya) jarayonining hisobi.

6-mavzu. Tovar-moddiy zaxiralar hisobi

Tovar-moddiy zaxiralar tushunchasi va hisobga olish vazifalari. Tovar-moddiy zaxiralarning me'yoriy-huquqiy asoslari. MHXS (IAS) 2-son "Zaxiralar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. MHXS (IAS) 8-son Hisob siyosatlari, hisoblab chiqilgan baholardagi o'zgarishlar va xatolar. Tovar moddiy zahiralari mazmuni va ularni MHXS talabi bo'yicha turkumlanishi. Tovar-moddiy zaxiralarga egalik huquqini aniqlash. Ishlab chiqarish zahiralari hisobi. Materiallar zahiralari hisobini tashkil qilish. TMZlar tannarxini hisoblash va ularni baholash usullari. TMZni qabul qilishni hujjatlashtirish. TMZni sarflash hisobi: o'rtacha bahoda, FIFO vaboshqa usullarda baholab sarflash hisobi. TMZdan foydalanishni nazorat qilish. TMZni hisobga olish tizimlari. TMZni inventarlash hamda natijalarini rasmiylashtirish. TMZ harakatini hujjatlashtirish. TMZ hisoboti. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni turkumlash va baholash. Tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish joylarida hisobini tashkil qilish. Tayyor mahsulotlarni buxgalteriyada va omborda hisobga olish. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni xarakatini hujjatlashtirish. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni xoridorga yetkazib berish va kelgusidagi majburiyatlar hisobi. Tayyor mahsulotlarning qaytarilishi hamda chegirmalar berish muomalalari hisobi. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)lar sotilishi bo'yicha moliyaviy natijalarni hisobda aks ettirish.

Tovarlarni turkumlash va baholash. Tovarlarni ulgurji savdo omborlardava chakana savdodagi hisobi. Tovarlarni buxgalteriyada va omborda hisobga olish. Tovarlarni va savdo ustamalarni hisobga olish. Tovarlarni ulgurji va chakana savdoda qaytarilishi hamda chegirmalar berish muomalalari hisobi.

7-mavzu. Moddiy aktivlar (uzoq muddatli) hisobi

Moddiy aktivlar. Moddiy aktivlarning me'yoriy-huquqiy asoslari. MHXS (IAS) 16-son "Asosiy vositalar" stardartining maqsadi, mazmuni va qo'llanilishi. MHXS (IAS) 17-son "Ijara". Mulk, bino, mashina va asbob- uskunalarni tan olish mezonlari. Uzoq muddatli aktivning turkumlanishi. Asosiy vositalarni turkumlash. Asosiy vositalarni baholash. Asosiy vositalarni balansga olish. Asosiy vositalarga eskirish hisoblash. Amortizatsiya usullari. Asosiy vositalarni hisobdan chiqarish. Asosiy vositalarni qayta baholash modeli. Qurilgan uzoq muddatli moddiy aktivning dastlabki qiymatini aniqlash. Mulk, bino va inshoatlarni kapital ta'mirlash va tasarruf etish jarayonlarini buxgalteriya hisobida aks ettirish. Aktivlarning qadrsizlanishiidan ko'rilgan zararni tan olish va hisobda aks ettirish. Kapitalizatsiya qilinadigan va qilinmaydigan xarajat moddalarini aniqlash va hisobga olish. Kapitallashtirilishi mumkin bo'lgan keying xarajatlarni aniqlash. Asosiy vositalarni ijaraga olish va ijaraga berish. Kapital qo'yilmalar tarkibidagi asosiy vositalar. O'rnatiladigan asosiy vositalar. MHXS (IAS) 17

“Ijara” tadbirkorlik sub’ektidan ijaraga olingan asosiy vosita ob’ektining u bilan bog’lik bo’lgan risklar va mukofotlar. Investitsion mulkini moliyaviy hisobotda aks ettirish qoidalari. Kapital ta’irlash va ustama xarajatlarni hisobga olish. Lizing muomalalari hisobi.

8-mavzu. Nomoddiy aktivlar hisobi

Nomoddiy aktivlar va ularni tasniflash. Nomoddiy aktivlarning me’yoriy-huquqiy asoslari. MHXS (IAS) 38-son “Nomoddiy aktivlar” standartining maqsadi, mazmuni va qo’llanilishi. MHXS 13-son “Haqqoniy qiymatni baholash”, MHXS (IAS) 2-son “Aksiyaga asoslangan to’lov” va MHXS (IAS) 19-son “Xodimlarning daromadlari” standartining mazmuni va nomoddiy aktivlarga qo’llanilishi. Nomoddiy aktivlarni identifikatsiyalash va tan olish mezonlari. Aloxida xarid qilingan nomoddiy aktivlar tannarxi. Nomoddiy aktivlarni biznesni birlashtirish bo’yicha bitimdoirasida xarid qilinishi. Nomoddiy aktivlarni foydali xizmat qilish muddatini belgilash tartibi. Nomoddiy aktivlarni baholash. Nomoddiy aktivlarni qabul qilish. Nomoddiy aktivlar harakatini hujjatlashtirish. Nomoddiy aktivlarning analitik va sintetik hisobi. Nomoddiy aktivlarga amortizatsiya hisoblashning tartibi va usullari. Nomoddiy aktivlarni hisobdan chiqarish tartibi va hisobi. Gudvillni hisobga olish.

4-SEMESTR

9-mavzu. Investitsiyalar hisobi

Investitsiya faoliyatining me’yoriy-huquqiy asoslari (MHXS (IAS, IFRS) 9, 32, 36, 27, 28, 8). Investitsiyalar tushunchasi. Moliyaviy instrumentlarni tan olish va baholash. Moliyaviy instrumentlarni taqdim etish. Moliyaviy aktiv. Moliyaviy majburiyat. Ulushli instrument. Haqqoniy qiymat. Qayta sotiladigan instrument. Moliyaviy aktiv yoki moliyaviy majburiyatning amortizatsiyalangan qiymati. Samarali foiz stavkasi. Moliyaviy va real investitsiyalar. Investitsiyalarni baholash. Uzoq muddatli investitsiyalar hisobi. Qimmatli qog’ozlar: aktsiya, obligatsiya, zayom va boshqalar. Uzoq muddatli moliyaviy qo’yilmalar hisobi. Aktsiyalarni sotib olish va sotish hisobi. SHo’ba va qaram xo’jaliklariga investitsiyalar hisobi. Joriy investitsiyalar hisobi. Qisqa muddatli moliyaviy qo’yilmalar schyoti bo’yicha muomalalar hisobi. Pul mablag’ining hozirgi qiymat tushunchasi (PV). Pul mablag’ining hozirgi qiymatning mohiyati. Pul mablag’ining hozirgi qiymatni aniqlash uchun chegirma stavkasini aniqlash. PV formulasi va uni hisoblash. Pul mablag’ining kelajakdagi qiymat va hozirgi qiymatini aniqlash.

10-mavzu. Hisoblash usuli. Olingan mahsulot, ish va xizmatlarni tan olish va oldindan tulovlar hisobi

Hisoblash usuli. Olinadigan schyotlar tushunchasi. Hisoblash usuli va oldindan tulovlarga mos keladigan kontseptsiyalar Xaridorlardan olinadigan schyotlar hisobi. Hisob-kitoblarni va oldindan tulovlar tan olish tushunchasi.

Debitor qarzlarni tan olish va baholash. Debitor qarzlarni moliyaviy holat to’g’risidagi hisobotda aks ettirish. Daromadlarni hisoblash va tan olish. Kelgusu davr daromadlarini hisobga olish. Oldindan to’langan xarajatlar hisobi. Hisoblash uchun zarur tuzatishlarni aniqlash va moliyaviy hisobotni tuzishda oldindan tulovlarni hisobga olish. Hisob kitoblarni to’g’rilash jarayonlari va moliyaviy

hisobotlarda aks ettirish. Hisob kitoblarni jurnal va daftar yozuvlarini tayyorlash. Hisob kitob va oldindan tulovlarda foyda va sofaktivlarni ta'sirini aniqlash.

11-mavzu. Pul mablag'lari hisobi

Pul mablag'lari hisobining vazifalari. MHXS (IAS) 7-son "Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot", MHXS (IAS) 21-son "Valyuta kurslaridagi o'zgarishlarning ta'sirlari" hamda MHXS (IAS) 36-son "Активларнинг қадрсизланиши" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi. To'g'ri va egri usullr asosida pul oqimlari to'g'risidagi hisobot tuzish qoidalari. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tayyorlash. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobotlarni sharhlash. Pul mablag'ining hozirgi qiymat tushunchasi(PV). Pul mablag'ining hozirgi qiymatning mohiyati. Pul mablag'ining hozirgi qiymatni aniqlash uchun chegirma stavkasini aniqlash. PV formulasi va uni hisoblash. Pul mablag'ining kelajakdagi qiymat va hozirgi qiymatini aniqlash. Hisob-kitoblartizimida bank bilan kelishuv. Bank muassasalaridagi schyotlarni ochish tartibi. Kassa muomalalarining hisobini yuritish tartibi. Pul mablag'lari bo'yicha kassa, hisob-kitob, valyuta schyoti va bankdagi boshqa schyotlarni tashkil qilish. Bank muassasalaridagi schyotlarni yuritish hisobi. Bankdagi maxsus schyotlar, akkreditiv, chek daftarlari va boshqa maxsus schyotlar bo'yicha hisoblashishlar. Pul ekvivalentlari, yo'ldagi pullar hisobi.

12-mavzu. Boshqaruv hisobi

Boshqaruv hisobining funksiyalari. Boshqaruv hisobida axborotlar tizimi. Boshqaruv hisobida xarajatlarning tasniflanishi va mazmuni. Xarajatlar haqida tushuncha. Ishlab chiqarilgan mahsulotlar bo'yicha tannarxga qo'shiladigan xarajatlar. Moddiy xarajatlar hisobi. Mehnat xaqi va yagonaijtimoiy soliq hisobi. Mehnat xaqining me'yoriy-huquqiy asoslari. MHXS (IAS)19-son "Xodimlarning daromadlari" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Mehnatga haq to'lashni shakllari va turlari. Ish haqlari, maoshlar va ijtimoiy ta'minotga to'lovlar. To'lanadigan yillik ta'til to'lovi va to'lanadigan kasallik to'lovi. Foydadaqatnashish va mukofotlar. Xodimlarning joriy moddiy naf tarzidagi daromadlari (masalan, tibbiy xizmat. Uy yoki avtomobil bilan ta'minlash hamda bepul yoki imtiyozli narxlardagi tovarlar yoki xizmatlar).

Bajarilgan ish hajmi va ish haqini hujjatlarda rasmiylashtirish. Yagona ijtimoiy to'lov bo'yicha hisoblashishlar. Mehnat ta'tilini hisoblash va to'lash hisobi. Mehnat ta'tili rezervlari va to'lovlarini tashkil etish. Vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlik varaqlari va tug'ish ta'tillari bo'yicha haq hisoblash hamda to'lash tartibi. Amortizatsiya xarajatlari hisobi. Ustama xarajatlar. Ustama xarajatlarnitannarxga o'tkazish. Kompleks xarajatlarni taqsimlash va tannarxga o'tkazish. Xarajatlar me'yori. Mahsulot, ish va xizmatlar tannarxini shakllantirishda ustama xarajatlarni taqsimlash usullari. Kalkulyatsiya va uning turlari. Standart kalkulyatsiya. Tannarxni hisoblash usullari. "Standart-kost" va "Direkt kosting" usullar. Xarajatlar dinamikasi va uni nazorat qilish. Tannarx hisobi tizimi. Kalkulyatsiya bo'yicha og'ishishlar. Boshqaruv hisobida byudjetlashtirish. Segmentar hisob va hisobot. Transfertbahoni shakllantirish.

13- mavzu. Xususiy kapital hisobi

Xususiy kapital va uning tarkibi. MHXS (IAS) 1-son “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish”, MHXS 1-son “Aksiyaga asoslangan to’lov”, MHXS 3-son “Biznes birlashuvlari”, MHXS 9-son Moliyaviy instrumentlar, MHXS 10-son “Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot” va boshqa MHXS(IAS) standartlarida xususiy kapitalning me’yoriy-xuquqiy asoslari. Kapitalni tashkil qilish manbalari. Ustav kapitalining shakllantirish. Ustav kapitaliga ulushlari buniyicha ta’rischilarning qarzlari. Emission daromad va ustav kapitali shakllanishida kurs farqini hisobga olish. Rezerv kapitalining shakllanishi va ishlatilishi hisobi. Kelgusi xarajatlar va to’lov rezervlarini tashkil qilish hamda ulardan foydalanish hisobi. Sotib olingan xususiy aksiyalarni hisobga olish. Maqsadli moliyalashtirish hisobi.

14- mavzu. Majburiyatlar hisobi

Majburiyatlar va ularni baholash. (MHXS (IAS, IFRS) 12-son “Foyda solig’i” bo’yicha asosiy tushunchalar va ta’riflar. MHXS (IAS) 37-son “Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar” standartining majburiyatlarga qo’llanilishi. Moliyaviy hisobotda foyda solig’ini aks ettirish qoidalari. Soliq bo’yicha vaqtinchalik farqlar. Foyda solig’i bo’yicha kechiktirilgan soliqlarni hisoblash Foyda solig’i bo’yicha moliyaviy hisobotda tan olinishi. Mol yetkazib beruvchilar va pudratchilar. Soliqlar va boshqa majburiy too’lovlar hisobi. Foyda solig’ini hisoblash. Qo’shimcha qiymat solig’ini hisoblash hamda to’lash tartibi. Aktsiz solig’ini va uni hisoblash tartibi. Mulk solig’ini hisoblash va to’lash tartibi. Davlat maqsadli jamg’armalari hisobi. Ta’rischilar oldidagi majburiyatlarni hisobga olish. Qisqa va uzoq muddatli kredit va qarzlarni bo’yicha majburiyatlar hisobi.

15- mavzu. Moliyaviy natijalar hisobi

Moliyaviy natijalar to’g’risida tushuncha va uning elementlari. Moliyaviy natijalar ko’rsatkichlari. Moliyaviy natijalarni shakllanishi. Davr xarajatlarini hisobga olish. Moliyaviy faoliyatdan bo’yicha xarajatlar hisobi. Asosiy (operatsion) faoliyatdan olingan daromadlar, asosiy faoliyatdan olingan boshqa daromadlar, moliyaviy faoliyatdan olingan daromadlar, yakuniy moliyaviy natija hisobi. Soliqlar va boshqa majburiy to’lovlarni to’lash uchun foydaning ishlatilishini hisobga olish. Taqsimlanmagan foydaning shakllanishi hisobi.

16- mavzu. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash

Moliyaviy hisobotning tarkibi. Moliyaviy hisobotni tuzishning me’yoriy-huquqiy asoslari. (MHXS (IAS, IFRS) (IAS)1, (IFRS)1, 7, 8, 9, 29, 34) Moliyaviy hisobotning tarkibi va taqdim etish tartibi. Moliyaviy hisobotlarning tarkibi. Moliyaviy holat to’g’risidagi hisobotni tuzish qoidalari. Balansni tuzishning asosiy tamoyillari. Tushumlarni hisobotda aks ettirish. MHXSda “Foyda va zararlar to’g’risidagi hisobot”ni tuzish. Umumiydaromadlarni hisobotda aks ettirish. Daromad hisobotining asosiy moddalari. MHXS talablari bo’yicha kapitaldagi o’zgarishlar to’g’risidagi hisobotda aks ettirilgan asosiy operatsiyalar. Pul oqimi to’g’risidagi hisobotni tayyorlash va tuzish. Moliyaviy hisobot uchun tushuntirish va eslatmalar.

Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish. Moliyaviy hisobotdan foydalanuvchilar. Buxgalteriya balansi. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot. Xususiy kapital to'g'risidagi hisobot. Moliyaviy hisobotga tushuntirishlar, ilovalar va izohlar. Soliq va statistik hisobotlar tarkibi. Moliyaviy hisobot ma'lumotlari va unga auditorlarning xulosasining zaruriyligi.

17-mavzu. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash.

Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotga kirish. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotning me'yoriy-huquqiy asoslari (MHXS (IAS, IFRS) 3, 10,12, 24, 27, 28, 36). Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotga qo'yilgan talablar. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish tartibi. Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot konsolidatsiyasi. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot konsolidatsiyasi. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot konsolidatsiyasi. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarda ochib beriladigan axborotlar.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha kursatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

3-SEMESTR

- 1-mavzu. Moliyaviy hisobning maqsadi va uning asoslari
- 2-mavzu. Biznes jarayonida xo'jalik sub'ekti va uning kapitalining tashkil topish strukturasi.
- 3-mavzu. Moliyaviy axborotlarning sifat xususiyatlari.
- 4-mavzu. Buxgalteriya hisobi va ikkiyoqlama yozuvdan foydalanish.
- 5-mavzu. Biznes jarayonlari hisobi
- 6-mavzu. Tovar-moddiy zaxiralar hisobi
- 7-mavzu. Moddiy aktivlar (uzoq muddatli)
- 8-mavzu. Nomoddiy aktivlar hisobi

4-SEMESTR

- 9-mavzu. Investitsiyalar hisobi hisobi
- 10-mavzu. Hisoblash usuli. Olingan mahsulot, ish va xizmatlarni tan olishva oldindan tulovlar hisobi
- 11-mavzu. Pul mablag'lari hisobi
- 12-mavzu. Boshqaruv hisobi
- 13-mavzu. Xususiy kapital hisobi
- 14-mavzu. Majburiyatlar hisobi
- 15-mavzu. Moliyaviy natijalar hisobi
- 16-mavzu. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash
- 17-mavzu. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Moliyaviy hisobiga kirish.
2. Moliyaviy hisobining maqsadi.
3. Buxgalteriya va moliyaviy hisobining zaruriyati.
4. Buxgalteriya hisobining asosiy tamoyillari.

5. Moliyaviy axborotlarning umumiy tavsifi.
6. Ishonchlilik. Uzluksizlik. Tushunarlilik.
7. Ahamiyatlilik. Muhimlilik. Tugallanganlik.
8. Izchillik. O'z vaqtidalik. Offseting.
9. Hujjatlashtirish.
10. Hujjatlarning rekvizitlari.
11. Hisob registrlari va shakllari.
12. Ikkiyoqlama yozuvning nazorat qilish xususiyatlari.
13. Biznes jarayonlarining ahamiyati.
14. Hisob ma'lumotlaridan foydalanuvchilar.
15. Biznes jarayonlarining asosiy ko'rsatkichlari.
16. Sotish (realizatsiya) jarayonining hisobi.
17. Tovar-moddiy zaxiralar tushunchasi va hisobga olish vazifalari.
18. Tovar-moddiy zaxiralarga egalik huquqini aniqlash.
19. TMZni qabul qilishni hujjatlashtirish va TMZni sarflash hisobi.
20. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni turkumlash va baholash.
21. Tayyor mahsulotlarni ishlab chiqarish joylarida hisobini tashkil qilish.
22. Tayyor mahsulotlarni buxgalteriyada va omborda hisobga olish.
23. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni xarakatini hujjatlashtirish.
24. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)larni xoridorga yetkazib berish vakelgusidagi majburiyatlar hisobi.
25. Tayyor mahsulotlarning qaytarilishi hamda chegirmalar berishmuomalalari hisobi.
26. Tayyor mahsulot (ish, xizmat)lar sotilishi bo'yicha moliyaviy natijalarni hisobda aks ettirish.
27. Tovarlarini turkumlash va baholash.
- 29-Tovarlarini ulgurji savdo omborlarda va chakana savdodagi hisobi.
30. Tovarlarini mahsulotlarni buxgalteriyada va omborda hisobga olish.
31. Tovarlar va savdo ustamalarini hisobga olish.
32. Tovarlarini ulgurji va chakana savdoda qaytarilishi hamda chegirmalarberish muomalalari hisobi.
33. Asosiy vositalarni turkumlash va baholash.
34. Asosiy vositalarni balansga olish.
35. Asosiy vositalarga eskirish hisoblash.
36. Asosiy vositalarni qayta baholash modeli.
37. Nomoddiy aktivlar va ularni tasniflash va ularni qabul qilish.
38. Nomoddiy aktivlarga amortizatsiya hisoblash tartibi.
39. Gudvillni hisobga olish.
40. Investitsiya faoliyatining me'yoriy-huquqiy asoslari.
41. Moliyaviy va real investitsiyalar.
42. Investitsiyalarni baholash.
43. Aktsiyalarni sotib olish va sotish hisobi.
44. Pul mablag'lari hisobining vazifalari.
45. Hisob-kitoblar tizimida bank bilan kelishuv.
46. Bank muassasalaridagi schyotlarni ochish tartibi.

47. Kassa muomalalarining hisobini yuritish tartibi.
48. Pul mablag'lari bo'yicha kassa, hisob-kitob, valyuta schyoti va bankdagi boshqa schyotlarni tashkil qilish.
49. Bank muassasalaridagi schyotlarni yuritish hisobi.
50. Bankdagi maxsus schyotlar, akkreditiv, chek daftarlari va boshqamassus schyotlar bo'yicha hisoblashishlar.
51. Pul ekvivalentlari, yo'ldagi pullar hisobi.
52. Boshqaruv hisobining funktsiyalari. .
53. Boshqaruv hisobida xarajatlarning tasniflanishi
54. "Standart-kost" va "Direkt kosting" usullar.
55. Boshqaruv hisobida byudjetlashtirish.
56. Olinadigan schyotlar tushunchasi.
57. Hisoblash usuli va oldindan tulovlarga mos keladigan kontseptsiyalar
58. Xaridorlardan olinadigan schyotlar hisobi.
59. Hisob-kitoblarni va oldindan tulovlar tan olish.
60. Daromadlarni hisoblash va tan olish.
61. Kelgusu davr daromadlarini hisobga olish.
62. Oldindan to'langan xarajatlar hisobi.
63. Hisoblash uchun zarur tuzatishlarni aniqlash va moliyaviy hisobotni tuzishda oldindan tulovlarni hisobga olish.
64. Hisob kitoblarni to'g'rilash jarayonlari va moliyaviy hisobotlarda aksettirish.
65. Hisob kitoblarni jurnal va daftar yozuvlarini tayyorlash.
66. Hisob kitob va oldindan tulovlarda foyda va sof aktivlarni ta'sirini aniqlash.
68. Xususiy kapital va uning tarkibi.
69. Ustav kapitalining shakllantirish.
70. Emission daromad va ustav kapitali shakllanishi.
71. Majburiyatlar va ularni baholash.
72. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar hisobi.
73. Foyda solig'ini hisoblash.
74. Davlat maqsadli jamg'armalari hisobi.
75. Moliyaviy natijalarning elementlariva ko'rsatkichlari.
76. Moliyaviy natijalarni shakllanishi.
77. Taqsimlanmagan foydaning shakllanishi hisobi.
78. Moliyaviy hisobotni tuzishga tayyorgarlik ko'rish.
79. Buxgalteriya balansi.
80. Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobot.
81. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot.
82. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotga kirish.
83. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotga qo'yilgan talablar.
84. Kosolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish tartibi.
86. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarning axborotlari.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3.	<p style="text-align: center;">V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: “Moliyaviy hisob” fanini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - buxgalteriya hisobi (moliyaviy hisobot)ning maqsadi va uning asoslari; - moliyaviy axborotlarning sifat xususiyatlari; - buxgalteriya hisobi va ikkiyoqlama yozuvdan foydalanish; - biznes jarayonlari hisobi; - tovar-moddiy zaxiralar hisobi; - moddiy aktivlar (uzoq muddatli) haqida <i>tasavvurga ega bo‘lishi</i>; - investitsiyalar hisobi; - boshqaruv hisobi; - xususiy kapital hisobi; - majburiyatlar hisobi - moliyaviy natijalar hisobini yuritish va <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak</i>; - hisobotlarni tuzish va taqdim etish; <p>konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzish va <i>taqdim etish malakalariga ega bo‘lishi kerak.</i></p>
4.	<p>VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ma’ruzalar; ○ real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; ○ esse, tezis va maqolalar yozish; ○ vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; ○ jarayonli-yo‘naltirilgan ta’lim; ○ muhokamalarda ishtirok etish; ○ kichik guruhlarda ishlash; ○ loyiha ishi bajarish; ○ mustaqil ishlarni bajarish; ○ taqdimot tayyorlash; ○ turli darajadagi testlarni yechish; ● so‘rov o‘tkazish.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha test yoki yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Egamberdiyeva S.R. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. «Intellekt» nashriyoti, 2021. 272 563 bet. Lotin alifbosida 2. Dusmuratov R.D. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Darslik. –T.:“Iqtisod-moliya”, 2020, - 495 b. 3. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. 1-qism.

	<p>Darslik. –T.:Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b.</p> <p>4.Karimov A., Ochilov I.K., G’aniyev Z.U. Buxgalteriya hisobi. 2-qism. Darslik. –T.:, 2021. - 852 b.</p> <p>5.Ochilov I.K., Rizaev N.K., Kalonov M.B., Buxgalteriya hisobi. 1-qism. Darslik. –T.: “Nihol print” OK, 2022. - 318 b.</p> <p>6.Qurbonov Z.N., Misirov K., Moliyaviy va boshqaruv hisobi. Darslik. –T.: Iqtisod-moliya, 2019. –756 b</p> <p>7.Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G’. Moliyaviy va boshqaruvhisobi. O’quv qo’llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.</p> <p>8.Xasanov B., G’aniyev Z., Muxammedova D. Boshqaruv hisobi.O’quv qo’llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –279 b</p> <p>9.Cengage Learning, G., & Gowthorpe, C. (2020). BUSINESS ACCOUNTING FINANCE 5E. Cengage Learning.</p> <p>10.Godfrey, J., Hodgson, A., Hamilton, J., Tarca, A., & Holmes, S.(2010). Accounting Theory. Wiley.</p> <p>11.Pilcher, R., & Gilchrist, D. (2018). Public Sector Accounting,Accountability and Governance. Routledge.</p> <p>PKF International Ltd, & Ltd, P. K. F. I. (2020). Wiley Interpretation and Application of IFRS Standards 2020. Wiley.</p> <p>Qo’shimcha adabiyotlar</p> <p>1. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S., Xalilov Sh. Moliyaviy hisob va hisobot. O’quv qo’llanma. –T.:Iqtisod-moliya, 2018. - 400 b.</p> <p>2. Pardayev A., Pardayev B. “Boshqaruv hisobi” T.: G’.G’ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi. 2019 yil 651 b.</p> <p>Axborot manbalari</p> <p>1. www.gov.uz – O’zbekiston Respublikasi xukumat portali.</p> <p>2. www.lex.uz – O’zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.</p> <p>3. www.tradingeconomics.com – ekonomicheskie pokazateli</p> <p>4. www.mf.uz (O’zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining sayti)</p> <p>www.ach.gov.uz (O’zbekiston Respublikasi Hisob Palatasiningsayti)</p>
7.	<p>Fan/modul uchun ma’sular:</p> <p>S.R.Egamberdiyeva – QarMII, “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida dotsenti, iqtisodiyot” fanlari nomzodi, dotsent.</p>
8.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>SH.SH.Fayziyeva – “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasida professor vazifasini bajaruvchi i.f.n.</p> <p>A.T.Alikulov -“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida mudiri, i.f.f.d(Phd)</p>